

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 850.

CHICAGO, ILL., 27. DECEMBRA (December 27th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

STARO IN NOVO LETO.

Ljudje merijo čas. In čas meri ljudi.

ČLOVEŠTVO je kakor reka. Nekje daleč izvira. Širša in širša postaja, lepša veličastnejša in mogočnejša, ko se vije dalje in dalje. Dolga je že človeška reka. Stotisočletja sega nazaj. Postaja širša in širša, bliža se že veličastnosti in mogočnosti. In potem izliv, morje . . . Srečno in veselo Novo leto!

Knjigovodje zaključujejo poslovne knjige. Računski veščaki jih pregledujejo, ako se ni kje na kak način primerila pomota. Upravni odbori velikih družb delajo proračune za bodoče leto. Blagajniki korporacij razpošiljajo čeke delničarjem.

Leto je merilo za čas, da govorimo v navadnem pomenu besede, kakor je milja merilo za daljave. S tem, da spremenimo letnico, se v času ničesar ne spremeni, kakor se ne spremenijo daljave ene gotove reči, ako je izmerjena na milje ali kilometre. Potuješ ali se voziš toliko in toliko milj. Živiš toliko in toliko let. Delaš toliko in toliko ur na dan in zaslužiš morda 3, morda 5, morda celo deset dolarjev. Civilizirana družba potrebuje mere za čas in za vse druge stvari. Ampak čas kot tak ne pozna mere in se ne more izmeriti. Bil je pred stotisočletji, ko še ni bilo Adama in njegovega raja, in bo čez stotisočletja in milijone let, ko ne bo več njegovih potomcev, ne zemlje, kakor jo danes poznamo, na katero je prišel pred 1923. leti Sin božji, da odreši grešno človeštvo.

Ljudje bodo rajali, posebno po mestih, kakor na vsak Silvestrov večer. Izrekli bodo voščila, pozabili na vsakdanje težave, drugega ali tretjega januarja pa bodo že pozabili, da je sploh bilo kedaj kako "novo leto". Novega leta ni; in starega leta ni. Samo čas je, brez konca in kraja. In ta čas smo zemljani izmerili na različne načine. Kristjani po svoje, Mohamedanci po svoje, Židje imajo svoje novo leto, Kitajci svojega in tako naprej. Ako bi se naše novo leto pričenjalo v sredi poletja namesto v sredi zime, ne bi delalo v času nobene razlike. Srečno in veselo Novo leto!

Prehodil si dolgo pot in še daljša je pred teboj — do cilja! Srečno pot! Dosegel si cilj, in cilj ni več cilj. Naprej do novih ciljev! Srečno

potuj! Veselo Novo leto! Zadnje leto, ti, brat moj, ni bilo veselo. Da, ni bilo, toda od prejšnjih se ni razlikovalo. Se spomniš, ko si dejal pred letom dni, pred dvema, tremi in tako nazaj dokler pomniš, vedno enako: Srečno in veselo Novo leto! In si šel naprej s časom in koprnel in segal po nečem nerazumljivem in nedosežnem. Srečno pot!

Ljudje umirajo od glada. Kupi živil trohne. Ljudje prezebajo. Trgovine so napolnjene oblačil. Otroci garajo po tvornicah. Milijone delavcev po svetu je brez posla. V družinah gostuje bolezen. Mnogo zdravnikov nima posla. Družine so uboge — nimajo denarja za zdravnika, nimajo stanovanja, ki bi bilo vredno tega imena, in marsičesa drugega nimajo, kar bi potrebovale, nujno potrebovale. Denarja je mnogo, zdravil ne manjka, človeštvo je ustvarilo ogromna bogastva. Kako je vendar vse to čudno urejeno! Srečno Novo leto!

Vojna je bila, pet let se je klalo človeštvo in si uničevalo, kar je s trudom zgradilo. In vse skozi nazaj, dokler sega naš rod, so bile vojne in so še danes. Narodi se bojujejo z orožjem za mir in se po zmagah in porazih zopet oborožujejo, zato, da se bodo zopet vojskovali za mir. Pred par dnevi so peli: "Mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje . . ." Pesem je pozabljena do drugega božiča.

Natura je boj; in prilagodila je človeka za boj. Boril se je z zvermi, s sovražnimi rodovi, z elementi, s samim seboj. Človek, ta stvor, narejen po božji podobi! Greši in ve, da greši, pa si je iznašel vere, ki mu odpuščajo grehe. Ve da trpi, da mora povžiti v tej solzni dolini mnogo grenkih kapelj, marsikako kupo trpljenja, pa si je ustvaril upanje v življenje onkraj groba, kjer bo en sam vesel dan, ki mu ne bo nikdar

konca, večno solnce, večni počitek v hladni senci. "Blagor ubogim na duhu, ker njih je nebeško kraljestvo." Kaj bi tukaj, o grešnik! Prišel si sem po božji volji in odšel boš po božji volji. Pripravljaj se na odhod! Pozabi na bogastva tega sveta!

Že dolgo je razglašen ta nauk. Že davno je izganjal Odrešenik kramarje iz templja. In vse je ostalo kakor je bilo — templji in kramarji in ubogi na duhu.

In vendar, rojstvo je! Veselo Novo leto. Večno prenavljanje, večno spreminjanje, večni razvoj. Svetovi se rode in stari umirajo. Celo ljudje na tej zemlji postajajo boljši! Daleč je še do Novega leta!

Razgrneš časopis in vidiš, morda celo čutiš: Sovraštva so se razpasla med ljudstvi. Maščevalna so in kjer in kadar morejo, se maščujejo drugo nad drugim. In ves svet trpi. Prišel je nekdo, bilo je davno, in je začrtal mejo: To je moje. Človek je zarisal meje in jih izmeril, kakor je izmeril čas. In še danes utrjuje te svoje ograje. Trdnjave gradi ob njih, milijone mož ima pod orožjem ob njih, ako hočeš preko takih ograj, moraš iti v mnogo uradov in dobiti dovoljenja od oskrbnikov vseh tistih mej, preko katerih misliš potovati. Čemu meje? Da čemu, toda meje bodo še dolgo ostale, zelo dolgo. Človekov um je omejen, zelo omejen, zato meje na vseh koncih in krajih. Lepa je pesem o bratstvu med narodi — toda fantje dveh vasi v kranjskih ali kentukijskih hribih ne vedo še ničesar o bratstvu. Kaj bi z bratstvi. Roko poptiplji! Čutiš mišice? Hej, udari, ako imaš pogum!

Človeštvo je kakor reka. Nekje ima svoj izvor. Širša in širša postaja, lepša, veličastnejša in mogočnejša, ko se vije dalje in dalje. Dolga je že človeška reka. Stotisočletja sega nazaj. Postaja širša in širša, bliža se že veličastnosti in mogočnosti! In potem izliv, morje . . .

Srečno in veselo Novo leto!

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic.

Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

850

Stara igra v kampanji za predsedniške volitve.

Stara garda republikanske stranke, ki reprezentira velebusinesske interese, se je izrekla za Coolidgea. Coolidge bo torej prihodnji predsedniški kandidat republikanske stranke, ako se med tem kaj nepričakovane ne dogodi. Nominacijska konvencija republikanske stranke bo v Clevelandu. Mesto bo dalo zastoj svoj veliki avditorium, v katerem je okoli dvanajst tisoč sedežev, in ako potrebno, ima prostora za 15,000 sedežev. Zastoj bo predelalo sobe za konvenčne odbore, clevelandski hotelirji bodo prispevali v kampanjski fond republikanske stranke radi svojega businessa, denarni mogotci pa bodo skrbeli, da bo kampanja res "glasna" po starem ameriškem običaju. Delavci se branijo prispevati par dolarjev v kampanjski fond SVOJE stranke, in pri tem niti ne vedo, da so oni tisti, ki prispevajo, četudi indirektno, milijone za kampanje delavstvu sovražnih strank.

Henry Ford, upanje nezadovoljnih farmarjev in političnih pustolovcev, ki ustanavljajo "tretjo" stranko, se je izrekel za Coolidgea. Dejal je, da ne bo kandidiral za predsednika, ako bo Coolidge kandidat. Pod sedanjim predsednikom bo dežela varna nadaljnja štiri leta, ako mu ljudstvo poveri predsedništvo za prihodnji termin, pravi Henry in naglašja, da je za business potrebno, da ostane Coolidge predsednik. Farmarji so se čudili izjavi svojega ideala, in propagatorji Henrijeve kandidature so razočarani.

V South Dakoti in v par drugih državah imajo farmarji nekake politične organizacije, ki paradirajo pod imeni progresivna stranka in farmarska-delavska stranka. Vse te so bile v večini za Henrija, ki bi naredil iz Zedinjenih držav to kar je naredil s svojimi avtomobilskimi tovarnami. Sedaj so ob kandidata. Celo "federativna" farmarska delavska stranka, ki so jo dne 3. julija ustanovili pristaši Workers Party v Chicagi, je v škripcih. S svojo skrajno oportunistično taktiko so jo zavozili v mlake, ki znajo potopiti ostanke te najnovejše federativne nefederativne stranke.

V Minnesoti skušajo pristaši tretje stranke organizirati konvencijo, ki naj bi zborovala enkrat v spomladi, in postavila svoje kandidate pod imenom farmarske-delavske stranke ali nekaj podobnega. Za okupacijo minnesotske konvencije se pripravljajo isti elementi kakor so okupirali konvencijo farmarske delavske stranke v Chicagi in s tem ubili Fitzpatrickovo stranko in svojo. Nakdanji komunisti, ki so s takim gnevom obsojali oportunistično taktiko, so danes postali sami najhujši oportunisti, da rešijo svojo ladijo. V resnici so jo potisnili še bolj na pesek.

Zvezni zakladničar Mellon predlaga znižanje davkov za \$323,000,000. To je imenitna poteza za Coolidgovo administracijo, za kapitaliste in proti — bonusu. Ako hočete znižanje davkov, delajte za izvolitev Coolidga. In ako nočete povišanje davkov, napravite konec agitaciji za bonus. Bonus, to je izvrstno agitatorično sredstvo za tiste, ki bi radi postali predsedniki, kongresniki in senatorji. Ko pa so ti gospodje enkrat izvoljeni, pozabijo na obljube, ki so jih dali v volilnih kampanjah vojakom svetovne vojne.

Mellon je pokazal pot. Znižanje davkov pomeni nadaljevanje prosperitete, to se pravi, industrija bo obratovala naprej. Zvišanje davkov pa pomeni industrialno krizo. Toda vojakom so med vojno toliko obljubovali in po vojni so jim obljubili bonus. Kaj sedaj?

Nekateri plakajo nad fanti, ker jih dežela noče nagraditi za njihove žrtve, ki so jih dali za domovino. Toda povejte tem fantom in možem, ki so bili na bojiščih, resnico, pa vas bodo zavrnil, da ste boljševik in da vas bi bilo treba zapreti ali pa deportirati. In s takimi se je lahko igrati. Kapitalistični politiki že vedo, kako je treba igrati na tipke neumnih ljudi.

Poglavje o davku pa je klub Mellonovemu priporočilu zanimivo. Med tem, ko delajo vse druge države po svetu velik deficit razun ene male južnoameriške republike, izkazuje vlada Zed. držav prebitek. Odplačala je že veliko vojnega dolga in sedaj predlaga znižanje davkov.

Francija je svoj državni dolg v letih po vojni skoro podvojila, in Nemčija ga je povečala 20,000 krat. Državni dolg Velike Britanije se je od leta 1919. zvišal za 280,000,000 funtov šterlingov. Dolgovi vseh manjših držav so v zadnjih letih znatno narasli.

Ni čuda, da izrablja Coolidgova administracija manjšanje dolga Zed. držav v svoje kampanjske svrhe. Toda pri tem je treba vendar pomisliti, da je med Zed. državami in drugimi deželami razlika. Tu se je stekalo bogastvo iz vseh krajev sveta, dežela je bogata in industrialno razvita kakor nobena druga. Na svojih mejah nima velikih držav z močnimi armadami. Ako pa bi jo oklepale evropske razmere, ne bi bilo tu nič boljše.

SODRUGI V PENNSYLVANIJI!

Agitirajte za razširjenje vašega glasila "PROLETARCA". In agitirajte tudi za vaše angleško socialistično glasilo "THE WORKER", ki ga izdaja socialistična stranka v Pennsylvaniji. Naslovite: The Worker, P. O. Box 685, Reading, Pa. Naročnina: za celo leto \$1.50; za osem mesecev \$1. Agitirajte med vašimi ameriški tovariši delavci, da se naroče na ta list.

LEONID ANDREJEV:

POVEST O SEDMIM OBEŠENIH

Prevel JOSIP VIDMAR.

(Konec.)

Potem so šli v veliki, črni, molčeči tolpi skozi gozd po slabo izhojeni, mokri in mehki pomladni poti. Iz gozda je vsled snega dišal svež, krepak zrak; noga je drsela, včasih se je vdiral v sneg in roke so nehote grabile tovariša; težko in glasno sopé so gazili po celem snegu vojaki stražniki ob straneh. Nekdo je jezno spregovoril:

— Kaj niste mogli osnažiti poti? Sedaj se pa koplji tu po snegu naprej.

Nekdo se je opravičeval:

— Čistili smo, vaše blagorodje. Ampak nič ne pomaga, taja se.

Zavest se je vračala, toda ne popolnoma, ampak samo v drobcih, v čudnih odlomkih. Enkrat je misel delovito pritrdila:

— Res je, niso mogli osnažiti.

Potem je zopet ugašalo vse in ostal je samo še vonj: neznosno jarki duh zraka, gozda, tajajočega se snega; potem pa je spet vse postalo naenkrat jasno — gozd in noč in pot in to, da jih bodo takoj sedaj, čez minuto obesili. V odlomkih je utripal zdržan, šepetan pogovor:

— Kmalu bo štiri.

— Saj sem dejal, da bo prežgodaj.

— Svitati se začne ob petih.

— No da, ob petih. Treba bi bilo . . .

V temi so se ustavili na poljani. Malo dalje sta se premikali dve svetilki za redkim, zimsko prozornim drevjem: tam so stala vešala.

— Izgubil sem galošo, — je rekel Sergjej Golovin.

— Kaj? — ni razumel Verner.

— Galoš sem izgubil. Mraz je.

— Kje pa je Vasilij?

— Ne vem. Tam-le stoji.

Teman in nepremičen je stal Vasilij.

— Kje pa je Musja?

— Tu sem. Si to ti, Verner?

Začeli so se razgledovati; samo na ono stran se niso ozirali, kjer sta se še vedno tiho in strašno-razumljivo premikali svetilki. Na levo je postajal razgaljeni gozd bolj redek in nekaj belega, ravnega se je svetlikalo skozi veje. Od tam je dihal vlažen veter.

Sergjej Golovin je povohal zrak in ga lovil v usta:

— Morje, — je dejal.

Musja se je zvonko oglasila:

— Ljubezni moje, kot morje široke!

— Kaj praviš, Musja?

— Ljubezni moje, kot morje široke, življenja ne objame breg.

— Ljubezni moje, kot morje široke, — je nehote, zvoku glasu pokorno, zamišljeno ponovil Sergjej.

— Ljubezni moje, kot morje široke, — je ponovil Verner in se nepričakovano veselo začudil Musji: — Musja! kako si še mlada!

Nenadoma se je začul blizu, prav pri Vernerjevem ušesu goreči, dušeči šepet Cigančka:

— Gospod, ej, gospod. Gozd — kali? Moj Bog, kaj pa je tisto-le! Kaj pa je tisto tam-le, kjer so luči, vešala ali kaj? Kaj pa je tisto, a?

Verner se je ozrl: Ciganček se je majal v predsmrtnem boju.

— Treba se bo posloviti . . . — je dejala Tanja Kovalčuk.

— Počakaj, še obsodbo nam preberejo, — je odgovoril Verner. — Kje pa je Janson?

Janson je ležal v snegu in poleg njega so nekaj pripravljali. Naenkrat je ostro zadišalo po salmijakovem špiritu.

— No, kaj je, doktor? Boste kmalu? — je vprašal nekdo nestržno.

— Nič hudega, navadna omedlevica. Podrgnite mu ušesa s snegom. Že se začenja zavedati, lahko berete.

Žarek žepne svetilke je padel na listino in na belo roko brez rokavic. Oboje je nekoliko drhtelo, tudi glas se je tresel.

— Gospoda, mogoče ste soglasni, da vam ne berem obsodbe, saj jo tako poznate? Kaj mislite?

— Ni treba, — je odgovoril Verner za vse in svetilka je hitro ugasnila.

Tudi duhovna ni potreboval nihče. In temna, široka senca se je molče oddaljila in hitro izginila. Polagoma se je začelo svitati: sneg je postajal svetlejši, figure ljudi so potemnele in gozd je postal bolj redek, bolj žalosten, bolj preprost.

— Gospoda, iti morate po dva. Postavite se v pare, kakor hočete, samo hitro, prosim.

Verner je pokazal Jansona, ki je že stal na in ki sta ga držala dva žandarja:

— Jaz grem z njim. Ti, Sirjoža, vzemi Vasilija. Pojdita naprej.

— Dobro.

— Midve skupaj, Musja? — je vprašala Kovalčuk. — No, poljubimo se.

Hitro so poljubili drug drugega. Ciganček je poljubljal krepko, da so se čuli zobje; Janson mehko in velo, s pol odprtimi ustmi, sploh pa menda ni razumel, kaj dela. Ko sta Sergej in Kaširin že odšla par korakov, se je Kaširin naenkrat ustavil in je dejal glasno in razločno, toda s popolnoma tujim in neznanim glasom:

— Zbogom, tovariši!

— Zbogom, tovariši! — so mu kriknili.

Odšla sta. Postalo je tiho. Svetilki za drevjem sta obstali nepremično. Čakali so krika, glasov, kakršnegakoli šuma, — toda tam je bilo ti-

ho, kakor tukaj pri njih in nepremično sta blesteli svetilki.

— Ah, moj Bog! — je nekdo divje zasopel. Ozrli so se: v predsmrtnem boju se je majal Ciganček. — Obešajo.

Okrenili so se in zopet je postalo tiho. Ciganček se je majal in grabil z rokami po zraku:

— Kako je to vendar! Gospoda, a? Kaj bom jaz sam, kali? V družini je ta stvar bolj prijazna. Gospoda! Kaj pa je to?

Zgrabil je Vernerja za roko in prsti so se mu sklepali in razklepali, kakor da igra:

— Gospod, dragi, saj ti pojdi z menoj, a? Lepo te prosim. Pojdi!

Verner je bolestno odgovoril:

— Ne morem, dragi, jaz grem z njim.

— Ah, ti moj Bog! Sam torej. Kako je to vendar? Moj Bog!

Musja je stopila naprej in dejala tiho:

— Pojdiva midva.

Ciganček se je odmaknil in je divje izbulil oči:

— S teboj?

— Da.

— Glej jo no. Kako je majhna! Pa se ne bojiš. Če ne, grem rajše sam. Saj ni taka reč.

— Ne, ne bojim se.

Ciganček se je zarežal:

— Glej jo no! Jaz sem vendar razbojnik. Ali se ti ne gnusi? Če ne, raje ni treba. Ne bom se jezil nate.

Musja je molčala in njen obraz je bil bled in zagoneten v slabotni zarji razsvita. Potem je naenkrat hitro stopila k Cigančku, se ga oklenila okrog vratu in ga krepko poljubila na usta. Prijel jo je s prsti za rame, jo odrinil od sebe, stresel — in jo glasno cmokaje poljubil na usta, nos, oči.

— Pojdiva!

Naenkrat se je najbližji soldat nekako zamajal, razmahnil roke in spustil puško. Toda ni se sklonil, da bi jo pobral, temveč obstal je trenutek nepremično, se sunkovito okrenil in odšel kakor slep po celem snegu v gozd.

— Kam greš? — je preplašeno šepnil drugi. — Stoj!

Oni pa je še vedno molče in težko gazil po globokem snegu, najbrž se je izpotaknil, zakrtil je z rokama in padel na obraz. Obležal je.

— Poberi puško, pasja dlaka! Če ne jo bom jaz! — je dejal Ciganček grozno. — Ne veš, kaj je služba!

Zopet sta se delovito zagibali svetilki. Na vrsto sta prišla Verner in Janson.

— Zbogom, gospod! — je glasno dejal Ciganček. Na-onem svetu bova znanca, če me boš kdaj videl, ne obračaj se stran. In pa vode mi kdaj prinesi — vroče mi bo tam.

— Zbogom.

— Jaz nočem, — je rekel Janson velo.

Toda Verner ga je prijel za roko in par korakov je šel Estonec sam; potem so videli, kako se je ustavil in padel v sneg. Sklonili so se nadenj, ga vzdignili in ponesli, on pa je slabotno brcal v nesočih ga rokah. Zakaj ni kričal? Najbrž je pozabil, da ima glas.

In rumene svetilke so se zopet nepremično ustavile.

— Jaz bom torej sama, Musja — je žalostno dejala Tanja Kovalčuk. — Skupaj sva živeli in sedaj . . .

— Tanjica mila . . .

Toda Ciganček se je goreče vmešal. Držal je Musjo za roko, kot bi se bal, da mu jo lahko še vzamejo, in spregovoril je hitro in delovito:

— Ah, gospodična! Ti greš lahko sama, ti si čista duša, kamor hočeš, greš lahko sama. Razumeš? Jaz pa ne. Kot razbojnik . . . — razumeš? Jaz ne morem sam. Kam ležeš, rokovnjač, porečejo? Pri moji duši, tudi konje sem kradel! Z njo bom pa kakor z otrokom, razumeš. Si razumela?

— Sem. Pa pojdiva. Daj, še poljubim te, Musja.

— Le poljubita se, le, — jima je prigovarjal Ciganček. — Je že tako, da se je treba dobro posloviti.

Musja in Ciganček sta stopila naprej. Žena je šla oprezno, včasih je zdrsnila in iz navade si je bila privzdignila krilo; mož — jo je krepko držal pod roko, z nogo je tipal pot — in jo peljal v smrt.

Luči so se ustavile. Tiho in samotno je bilo okrog Tanje Kovalčuk. Soldati so molčali, vsi sivi v brezbarvni, tihi svetlobi vzhajajočega dneva.

— Sama sem — je naenkrat spregovorila Tanja in vzdihnila. — Umrl je Sirjoža, umrla sta Verner in Vasja. Sama sem. Soldatki, ah, soldatki, sama sem, sama . . .

Nad morjem je vzhajalo solnce.

Trupla so nalagali v zaboj. Potem so jih odpeljali. Z iztegnjenimi vratovi, z brezumno izbuljenimi očmi, z oteklim posinelim jezikom, ki je visel kakor neznana grozna cvetka iz ust, orošenih s krvavo peno, so plavala trupla nazaj po isti poti, po kateri so prišla sama, živa semkaj. In pomladni sneg je bil prav tako mehak in svež in krepak pomladni zrak. In v snegu je črnela mokra, steptana galoša, ki jo je izgubil Sergej.

Tako so ljudje pozdravljali vzhajajoče solnce.

Vprašanje priznanja sovjetske Rusije.

Državni tajnik Hughes je pričel zadnje čase podajati uradne izjave, da ameriška vlada nikakor ne misli priznati sedanje ruske vlade, dokler slednja ne zadosti gotovim ameriškim zahtevam, predvsem, da bo priznala obveznosti, ki jih ima Rusija do Zed. držav, in da bo prenehala s propagando za strmoglavljenje ameriške vlade. S slednjo zahtevo se ameriška vlada smeši. Rusija je daleč in ne more strmoglaviti amer. vlade s svojo armado. In če so ameriške institucije tako trdne kakor nam pripovedujejo, čemu toliko vika radi tistih par tisoč pristašev, ki jih ima Workers Party, katera je podložna moskovski kominterni? Dokumente, ki jih je "razkril" državni tajnik Hughes, niso nikako razkritje. Komunisti javno priznavajo, da so podložni odboru kominterne in njihov program, četudi so ga že mnogokrat spremenili, navadno javno razglašajo.

Značilno je, da drug drugemu očitajo ponarejanje dokumentov. Kapitalistične vlade intrigirajo tajno in komunistične skupine propagirajo iste metode. V takih okolščinah se je nemogoče izogniti mahinacijam in podmetavanju, zunanji opazovalec pa nikdar ne ve, kaj je avtentično in kaj ni. Kljub temu so argumenti ameriške vlade smešni. Ruski vladi je resnično na tem, da si izposluje priznanje. To je po-

trebno v interesu ekonomskega razvoja Rusije. Toda čemu naj bi bila Rusija slabša od tistih dežel, katerih režime je ameriška vlada brez obotavljanja priznala? Ko je Mussolini strmoglavil parlamentarno vlado in se sam polastil vlade, ga je ameriška vlada takoj priznala, in mnogi ameriški diplomatje in politiki so ga celo slavili kot rešitelja Italije. Vlado sedanjega španskega diktatorja je priznala brez obotavljanja. Priznavala je prejšnji carski režim, s prejšnjimi in sedanjo turško vlado je bila vedno v diplomatskih stikih — toda s sovjetsko Rusijo, tega ne!

Sovjetska vlada ima svoje zastopnike v Parizu in Londonu, kjer se pogajajo za priznanje. Na podlagi Mussolinijeve izjave je italijanska vlada pripravljena priznati sedanji ruski režim — toda pogajanja se vlečejo brez konca in kraja. In da se s priznanjem toliko časa odlaša, je veliko krivde na vladi Zed. držav.

V kolikor je Rusija mogla, je obnovila trgovske zveze z zunanjim svetom. Toda take zveze so nezadostne za njene potrebe in boljše ne morejo postati dotlej, dokler velike države ne stopijo z njo v diplomatske stike — to je, dokler ne sklenejo z Rusijo trgovskih pogodb in ne pošljejo v Moskvo svojih poslanikov. In čim prej store to, toliko boljše zanje in za Rusijo.

Mojzes ali Darwin

spisal

Dr. A. DODEL,
vseučiliški profesor v Curihu.

(Nadaljevanje.)

"Noe je pa našel milost pred Gospodom." Prišel je *vesoljni potop*, svetovna katastrofa, drama, kakor je naša zemlja prej še ni videla. V šolskih klopih sedeč, smo to zgodbo o svetovnem potopu sprejeli s slastjo, in največji umetniki so to žaloigro proslavili z veličanstvenimi slikami. Šolarji naših dni čitajo to povest vedno zopet z novim zanimanjem, in žakaj tudi ne?! Saj je vendar ta svetovna drama odičena z vsemi lepoticami orijentalke pravljice in je mestoma sanjavo lepa. —

Kdo ni v svojih otroških letih razveseljeval domišljije in vse otroške duše ob tej pripovedki o pravičnem Noetu in njegovi rodbini, o plavajoči barki (300 komolcev dolga, 50 komolcev široka, 30 komolcev visoka) z mnogimi živalskimi dvojicami, kjer so spali volkovi z jagnje in žirafe z levi; o zvereh, ki so žrle seno in nedeljskem miru, ki je plaval nad vsem stvarstvom v barki; o golobčku z oljki novejico, o izhodu iz barke, ki je zastala ob pobočju Ararata, o Noetovi zahvalni žrtvi in lepi mavrici sprave na nebu! Kako smo se otroci veselili pri obljubi, "da od sedaj naprej ne bo več vse meso uničeno od vode vesoljnega potopa." (1. Mojz. 9, 11.)—Vse to so nas učili kot neovrgljivo resnico in mi smo verjeli, radi verjeli, bilo je prelepo, da ne bi bilo resnično. — In naši otroci naj dalje verjamejo? — Mi rečemo *ne!*

Proti temu se ne bi s strani bogoslovcev toliko upirali, če ne bi bila mozaična povest o stvarjenju predelana v dogmatično podlago najpopolnejše vere, ki se je dosedaj pojavila, v temelj krščanstva.

Iz nauka o prvem grehu v rajju in obupnega izpoznanja, da smo vsi omadeževani z izvornim grehom in da jadramo v pogubo, je vznikla misel rešitve in odrešenja z nadzemeljsko, nadnaravno, božjo pomočjo.

Tako je izšla iz judovstva misel, da bo poslan božji sin iz nebes, nadalje se je pa k temu pridružila še misel odrešujoče darilne smrti na križu.

Po umevanju ortodoksne cerkve je krščanstvo priznано kot naravna hči Mojzesova nauka, krščanstvo je mistična rešitev uganke o prvem pregrešku in dednem grehu.¹⁾

1) Prosvetljeno bogoslovje naših dni — zastopano z vrlo kopico modernih "reform-bogoslovcev" — pobija mnenje, po katerem je krščanstvo naravna hči ortodoksnega židovstva, Bruno Bauer, bogoslovec, ki gre v kritiki svetega pisma najdalje, pride do sklepa, da ni bila Galileja z Jeruzalemom rojstni kraj krščanstva, ampak aleksandrijska filozofska

Na drugem mestu te brošure pokažem, da se tudi prirodoslovec naših dni — čeprav nasprotnik Mozesove pripovedke o stvarstvu — zaveda pri človeštvu neke vrste dednega greha. Če rabijo torej k vzdrževanju za razvoj sposobnega verskega sistema neobhodno dedni greh: dobro! — prirodoslovci temu nikakor ne ugovarjamo; nasprotno, vsem prijateljem človeštva, ki žele srečo našega rodu, ponudimo roko, da oprostite naš rod iz priznane moči "izvirnega greha" in pri tem jim pomagamo sami.

Če gremo v zgodovini razvoja teh verskih misli dalje, moramo prvo pribiti dejstvo, da so si pridobili Judje v času stare zaveze zelo malo zaslug za prirodoznansko izpoznavanje. To je pa bistvenega pomena! Kajti religija, ki jo bo imel človeški rod v prihodnosti, se bo prilagodila resnicam prirodoznanja; obstanek in vpliv bo imela le, če bo soglašala z znanstvenim izpoznavanjem.

Judje starega testamenta niso bili prijazni znanosti; tisti inteligentni narod pa, ki sta ga Mojzes in Jozua peljala v obljudeno deželo, je bil vsaj še nekoliko vesel življenja in prijazen naravi. Judje starega testamenta so se veselili zakladov posvetnega blaga, zlata in srebra, ovčjih in govejih čred, lepih vrtov in vinskih goric; videli so poljske cvetlice in opevali so lilijo v svoji krasoti; primerjali so v visoko pesniških delih človeško lepoto in žensko ljubkost z dišečimi rastlinami, ki so krasile pokrajino ob pobočjih Libanona in bregovih Jordana.

"Jaz sem cvetlica na polju in lilija v dolini." (Visoka pesem 2, 1.)

"Moj ljubi mi je ko šopek mire."

"Moj ljubi mi je ko ciprov grozd in vinogradov v Engedi." (V. p. 1, 11—13.)

"Kakor jablana med gozdnim drevjem, tako je moj ljubi med sinovi." (V. p. 2, 2—3.)

"Moj ljubi je enak srni ali mladenemu jelenu." (V. p. 2, 9.)

"Njegova podoba je kakor Libanon, izvotjen kakor cedre." (V. p. 5, 15.)

Kateri pisatelj naših dni bi bil v stanu, ljubkeje opisati prihod spomladi, kakor je to storil pesnik visoke pesmi:

"Glej, zima je minula, dež je jenjal in prešel."

"Cvetlice so se prikazale v naši deželi, čas obrezovanja je prišel, grlični glas se je zaslíhal v naši deželi."

"Figovo drevo je pognalo svoj sad, vinske trte imajo že oči in vonjajo. Vstani, moja prijateljica, in pridi!" (V. p. 2, 11—14.)

"Katera je, ki vstaja kakor jutranja zora, lepa kakor luna, izvoljena kakor solnce?" (V. p. 6, 9.)

Vsem nam so znani psalmi s svojim, na podobah in primerah bogatim jezikom, in deloma so se nam priljubili. Stari testament nam nudi še več drugih, naravi prijaznih delov.

šola v Egiptu in Rimu, glavnem mestu takratne moči in takratne inteligence. Friderik Engels pokaže, da je bila vodilna moč v razvoju krščanstva socialno zlo. Kristus je prišel šele par stoletij po svoji smrti do etičnega pomena kot ustanovnik nove vere. (Prim. "Die Neue Zeit," XIII. letnik 1. 2.)

Toda s krčanstvom, kakor ga je učila cerkev in kakor so ga poldrugo tisočletje razumevali pravoverniki, se pričinja sovraštvo sveta in narave.

Moja naloga ni, pokazati, kakšen je bil v resnici nauk nazarenskega modrijana; tozadevna mnenja si še dandanes zelo nasprotujejo, ker je neovrgljivo dokazano, da noben izmed štirih evangelijev novega testameta ni spisan za časa Kristusovega življenja, da se marveč vsi opirajo le na sporočila.¹⁾

Moja naloga tudi ne more biti, na tem mestu natančneje razlagati, kako je bilo mogoče, da si je nauk iz Nazareta dobil v razvojni zgodovini človeštva tak pomen, kakor ga je imel.

Zadostuje naj, če omenim na tem mestu, da se je z vero, imenovano krščanstvo, razširjalo obžalovanja vredno preziranje vseh prirodnih reči in se je povzdigovalo samotarstvo kot lek vseh trpljenj. V prvih stoletjih po našem štetju so se kristjani odvrnili od vseh posvetnih radosti in od vsega uživanja narave; saj so bili večinoma najrevnejši vsega ljudstva, v Rimu sužnji, začetkoma povsod le proletarci, ki niso mogli na tem svetu obračali svoje upanje na oni svet. Rimski kristjani so bili dolgo časa komunisti. Vse je sililo k nadnaravnemu in nadtelesnemu; le z vero naj bi postal človek blažen. Kaj je bil proti temu ves človeški razum, vse izpoznanje narave, vsa filozofija in druga veda!

Tisočkrat so že razmetavali z izrekom apostola Pavla: "Ker so mislili, da so pametni, so postali norci." (Rimlj. 1, 22.) — Take besede so poceni in so postale rešitev za vse one, ki jim je ali narava skopo odmerila njihovo merico razuma, ali so pa bili preleni, da bi se z božjo iskrica razuma kot samostojna misleča bitja sami duševno dalje razvijali. Gotovo ni nobena vrsta vsega svetega pisma v krščanskem zapadu tako dušemorno delovala proti razvoju naravnega izpoznanja, kakor je to storil edini omenjeni izrek apostola poganov.

Bolj prikupljivo kakor njegov nad vse delavni apostol Pavel, je Jezus označil nevrednost vede:

"Blagož ubogim na duhu, ker njih je nebeško kraljestvo." (Mat. 5, 3.)

Ti ubogi so seveda nevedni. (Po naziranjih modernih bogoslovcev bi morali razumeti pod "ubogimi na duhu" tiste "ponižne, ki se zavedaajo svoje nepopolnosti in slabosti, torej ide-

1) Markov evangelij je najstarejši in edini iz prvega stoletja po našem štetju (spisan 70—80 po Kristusu).

Primerjaj tudi znamenito knjigo prof. Gust. Volkmarja: "Jesus Nazareus und die erste christliche Zeit." Curih 1882.

V zadnjem času je bilo tudi dokazano, da je najbolj skrivnostna vseh krščanskih knjig, razodetje Jezusovo, tudi najstarejša, torej najbolj dragoceni vseh spisov iz prve krščanske dobe (napisan med junijem 67 in januarjem ali aprilom 68 po Kr.) Tukaj še ni govora o nobeni trojici in dednem grehu, pač pa o poganški grozovitosti, razjarjena božanstva potolažiti s krvavimi darovi. Sebe in pristaše svoje vere imenuje pisatelj vedno le Jude.—Prvotno krščanstvo je bilo čisto nekaj drugega, kakor poznejše krščanstvo, ki je bilo svetovna vera. Jezusa iz Nazareta ne bi pravoverni kristjani nikakor več izpoznali kot kristjana.

aliste." Drugače pa uči ortodokсна cerkev in verne sekte, ki razumevajo pod temi, za blažene proglašenimi ubogimi nevedne, bedaste in neumne.)

Kako je bilo težišče človeškega stremjenja preloženo iz tega sveta v oni svet, kako sovražno znanosti se je pokazalo Pavlovo krščanstvo brez ovinkov, razvidimo iz vsakega njegovih pism, izmed katerih so pa nekatera ponarejena.

"Kajti če boste po mesu živeli, boste umrli; ako boste pa dela mesa zamorjevali z duhom, boste živeli." (Rimlj. 8, 13.)

"Pisano je namreč:

"Pokončal bom modrost modrih, in razume razumnih bom zavrgel (1. Korinčanom 1, 19.)

"Kje so modri? Ali ni Bog naredil modrost tega sveta neumno?" (1. Kor. 1, 19.)

"Kar je nes pametno pred svetom, je Bog izvolil, da bi osramotil modre." (1. Kor. 1, 27.)

"Zakaj modrost tega sveta je nes pamet pri Bogu." (1. Kor. 8, 1.)

"Učenost napihuje." (1. Kor. 8, 1.)

Izkušnja nas drugih je ravno nasprotna: znanje ne napihuje, marveč naredi ponižne; ker čim globlje proderemo v znanost, tem jasneje nam postane, kako malo smo dosedaj dosegli znanja in da smo šele v prvih začetkih izpoznanja. Najbolj napihnjene glave in najpuhlejše duhove smo našli pri onih komodnih in z duševno nadutostjo napojenih sovražnikih znanosti, ki vedno razmetavajo z izreki svetega pisma, zato ker ugajajo njihovi neumnosti. Duševna nadutost je bila že od nekdaj dedščina duševno ubogih. Častnih izjem je bilo vedno — izjeme poznam take in jih ljubim z vso svojo gorečo dušo — ampak izjeme le dokazujejo pravilo.

"Naša sedanja, kratka in lahka nadloga nam pripravljaj neizmerno visoko, večno čast, katere vse preseže,"

"ker ne gledamo na to, kar se vidi, ampak na to, kar se ne vidi." (2. Kor. 4, 17—18.)

"V veri namreč živimo in ne v gledanju" (2. Kor. 5, 7.)

Tudi v prvem pismu Janeza je nedvoumna opomba:

"Ne ljubite svet, niti to, kar je posvetno." Da sovraštvo narave in sveta je sezalo tako daleč, da so celo zakon razkladali kot potrebno zlo, kot zaničevanja vredno naredbo z zaničljivimi živalskimi nagoni kot temelji. Temu nazoru so se nekatere krščanske sekte tesno pridružile in po tem nauku se ravna tudi rimsko-katoliška duhovščina.

Ugled žene se je pri tem le malo dvignil.¹⁾

1) Po razumnem svetovnem nazoru naših ljudi ima pa žena iste pravice, kot mož; žena je namreč pogoj življenja in uspevanja človeškega rodu (Prim. Dodel "Aus Leben und Wissenschaft", odstavek "Vom Weibe"). Po pravici opozarja prof. dr. Furrer na dejstvo, da Jezus sam ni bil samotar. Tistim, ki so bili navdušeni za celibat, je zaklical: "Kar je Bog združil, tega naj ne loči človek." — Opozarjam lahko tudi na to, da se je Jezus udeležil vesele poroke v Kani in da je naredil celo dobro vino, ko niso bili vsi gosti več žejni. — Zaklical je tudi svojim učencem: "Če ne boste takšni, kakor otroci i. t. d." To je dovolj jasna poteza veselja do življenja. "Proste ure je prebil pod nebom." — Toda kaj vse ni naredilo bogoslovje iz tega idealista! Ne to, kar je Kristus bil, ampak to, kar je cerkev naredila iz njega, je zadrževalo napredek in sovražilo je svet.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Udarec za carlinvillsko naselbino.

CARLINVILLE, ILL. — Oba tukajšnja premogovnika Standard Oil družbe, v katerih je bilo vposljenih okoli trinajst sto delavcev, sta dne 22. novembra "za nedoločen čas" prenehala z obratom. Za naselbine, v katerih so delavci odvisni od par rofov ali tovarov, pomeni velik udarec, ako se jim odvzame delo. Ako ga hočejo dobiti, je edini izhod, da se izselijo v druge kraje.

Na zadnji seji društva Carlinvillski Slovenci, št. 362, SNPJ., je bila zaključeno, da v bodoče prenehajo biti član "Izobraževalne akcije J. S. Z.", v katero smo plačevali od vsega začetka po \$2 na mesec. Vzrok, da je naše društvo prenehalo biti član Izobraževalne akcije, je naveden zgoraj. Dela ni — denarja ni.

Precej rojakov se je že izselilo, mnogo se jih pripravlja na odhod, ker nam ne kaže drugega.

Ni lahko zapustiti kraj, kjer so rojaki aktivni, zavodni in požrtvovalni. Ustanovili smo tri podporna društva, socialistični klub J. S. Z. in pevski zbor. S sodelovanjem in energičnim delom smo napravili iz te naselbine res napredno trdnjavo, ki bi jo nobeni nazadnjaki ne mogli razmajati. Toda brezposelnost . . . ta bo dosegla, kar bi navali nazadnjakov ne bi mogli.

Najtežje nam bo ohraniti društva, ker se večina članov izseljuje od tu. V krizi, kakoršna je zadela našo naselbino, si ljudje belijo glavo največ s skrbjo, kje bodo dobili delo. Kaj briga delničarje Standard Oil kompanije, kam gredo delavci, kadar jih družba vrže na cesto! Delničarji bodo dobili svoje dividende in borba za vsakdanji kruh jim ne dela skrbi. Za delavca, ki omogoča dividende brezdelnim parazitom, je stvar drugačna. Že če samo nekaj dni ne dela, ali če izgubi službo, pa se naseli vanj še večja skrb.

Ako se je kdo izmed čitateljev nameraval priseliti sem, naj mu služijo te vrstice v pojasnilo, kakšne so delavske razmere v Carlinvillu. Tukaj počivajo trije rovi in kajpada premogarji tudi. Kdor išče dela, naj ga sedaj ne hodi iskati sem.

Čitateljem "Proletarca" širom Amerike novoletni pozdrav!

MIKE MACHEK.

Iz Waukegana.

WAUKEGAN, ILL. — Socialistični klub št. 45, J. S. Z. je dne 18. nov. t. l. vprizoril Gorkijevo dramsko delo "Na dnu". Kot je bilo že poročano, je igra dobro izpadla. Z rezultatom smo prav zadovoljni. Moralni in gmotni uspeh je bil večji kot smo pričakovali. Udeleženci so bili s prireditvijo prav zadovoljni. Čisti preostanek veselice in igre znaša nekaj nad dve sto dolarja.

To je bila prva večja prireditev obnovljenega kluba št. 45 in rečemo lahko: začetek je dober in razveseljiv.

Ker smo odkritosrčni in pošteni, priznavamo, da takega uspeha ne bi dosegel klub sam brez sodelovanja naših somišljenikov, prijateljev in prijateljic. Vsem, ki so nam pomagali, se za njih naklonjenost in požrtvovalnost prisrčno zahvaljujemo.

Delovanje našega kluba ni skrito. Vse se dela javno. Vsak cent, ki ga izdamo, gre v prid skupni delavski stvari. In po tej poti se bomo ravnali tudi v naprej.

Na zadnji klubovi seji je bilo sklenjeno, da se bodo vršile klubove seje v bodoče vsako drugo nedeljo popoldne ob 2. v S. N. D. Doslej smo zborovali vsako drugo nedeljo dopoldne. Ta sklep smo naredili na izrecno željo tistih, ki bi radi pristopili v klub, pa niso mogli priti na dopoldanske seje.

Samostojni izobraževalni klub vprizori dne 30. decembra narodno igro "Revček Andrejček." Ta klub nam je pri predstavah v prejšnjih letih pokazal, da ima precej dobre igralske moči. To bo njegova prva prireditev v tem letu. "Revček Andrejček" je lepa igra s petjem. Nekateri prizori so tragični, toda tudi veselih ne manjka. Sodrugom in ostalemu slovenskemu občinstvu priporočam, naj pride na omenjeno predstavo.

MARTIN JUDNICH.

K. K. K.

GLENCOE, O. — Ku Klux Klan se širi tudi po vzhodnih državah, kljub temu, da so se pretendanti za klanski "prestol" pred nekaj tedni v Atlanti, Ga., pobijali in da so prišle že večkrat na dan zanimiva razkritja o korupciji v tej "misteriozni" organizaciji stoodstotnega amerikanizma.

Organizacija klanskih "vitezov" je imela nedavno v tem okolišu ceremonijalen shod, in četudi se je vršil zvečer, so radovedni ljudje vseeno pridrli, da vidijo, kakšni so ti zakrinkani junaki. Navzočih je bilo par sto članov v haljah in s krinkami ter par sto radovednežev, katerim je govoril nekdo, ogrnjen v klanska oblačila in z masko na obrazu.

Ko je videl zakrinkan govornik pred seboj delavce premogarje, se jim je pričel hliniti. Poslužil se je fašistovske metode v zatrjevanju, da K. K. K. ni protidelavska organizacija. Toda — delavci ne bi smeli stavkati! Govornik ni zakrival svojega srda nad Grki, Italijani in Židi ter katoliško cerkvi, kajti vsi ti tvorijo po njegovem mnenju največjo nevarnost amerikanizmu.

Navzoča masa je pazno poslušala govornika in ob zaključku se je precej premogarjev priglasilo za pristop v K. K. K., četudi ima unija premogarjev v svojih pravih določbo, da je njenim članom prepovedano pristopati v take organizacije kakor je K. K. K.

O stvari je bil obveščen predsednik distriktne organizacije in gl. predsednik U. M. W. of M., toda odgovorila sta, da se sedaj ne more podvzeti nobenih korakov proti takim kršilcem pravil.

Dobil sem priliko priti v dotiko z nekim članom K. K. K., katerega sem vprašal, čemu je njegova organizacija proti Grkom in Italijom, ako ni nasprotna delavcem, kajti oboji so v ogromni večini delavci? Odgovoril mi je, da imajo Grki, Italijani in Židje skoro ves ameriški business v svojih rokah; kar je še Američanov v businessu, jih spodrivajo člani prej omenjenih narodnosti, in takemu stanju hoče napraviti K. K. K. konec. Vprašal sem ga tudi glede sovražne propagande, ki jo vodi K. K. K. proti katoliški cerkvi.

Dejal sem mu, da je tudi med ameriškimi katoličani večina delavcev in da med krščanskimi verami koncem konca ni bogzna kaj razlike. Odrnil mi je, da K. K. K. ni proti katoliškim delavcem, toda je proti katoliški duhovščini in klerikalizmu, ki si tudi v tej deželi gradi politično moč. Ne nastopa sicer kot samostojna stranka, pač pa rine svoje ljudi na glasovnico republikanske in demokratske stranke. Katoliški duhovniki niso po njegovem mnenju drugega kakor ljudske pijavke, ki prodajajo zakramente, odpustke itd., za drag denar. Žive v župniščih s kuharicami in drugimi služkinjami, torej so bigamisti. Kar je drugim prepovedano, je katoliškim duhovnikom dovoljeno. Vsaki dan pijejo v cerkvi alkoholne pijače, drugim pa so prepovedane. Katoliškim duhovnikom se torej ni treba ravnati po zakonih—in zakaj naj bi bili oni izjema?

Tako se je togotil ta član organizacije K. K. K., in videlo se mu je, da je precej treniran klanski propagandist.

Ako človek ne zna misliti, se ga s takimi argumenti res lahko zavede. Toda pod njihovimi haljami in krinkami se skriva še nekaj drugega. Ako bi prišli kluksi na vlado, bi uvedli diktaturo, ki bi spravila deželo v nesrečo, kajti K. K. K. je "cesarstvo" sovražnikov svobode. Svoj "imperij" zidajo na plemensko in versko sovraštvo. Četudi trdijo, da so proti razrednemu boju in da ne priznavajo razredov, so vendar zagrizeni pristaši sedanjega družabnega reda. Črnice smrtno sovražijo. V izvajanju svojega "programa" se poslužujejo brutalnih sredstev. Organizacije zavednega delavstva so jim trn v peti, in ako bi mogli, bi jih zadržali rajše danes kot jutri.

Organizacija, ki hoče z linčanjem in drugimi brutalnimi načini predruščiti ljudi v "dobre Amerikance", ni v korist deželi, pač pa ji je v škodo. Čudno je, da ljudje tišče v organizacijo kakor je K. K. K., ki nima nobenega programa, pač pa igra na nizkotne instinkte plemenskega sovraštva in verske nestrpnosti. Morda se prav radi tega širi. Dobrih organizacij se ljudje branijo kakor dobrih listov. V slabe organizacije silijo sami in plačujejo visoko pristopnino in članarin, za slabe liste in knjige se trgajo. Taka je masa, s katero hočejo nekateri sanjači "dvigniti" revolucijo.

Sedaj, ko se kapitalistični politiki tepejo za predsedniško in druge kandidature, bi se delavci lahko kaj naučili v politiki. Novembra drugo leto pa bi izvolili v urade svoje ljudi. Toda delavci se tako neradi uče, tako težko jih je navajati misliti!

"Ekstremisti" pri W. P. ne vidijo ignorance v ljudskih masah, ne sovražnikov delavstva v kapitalističnih in napol kapitalističnih organizacijah, ampak edino v socialistični stranki! Za njimi pa ponavljajo napade na papagajski način še "radikalci" okoli "revolucionarne" D. S., katera menja barvo kakor kaže busineški veter. Ne trudijo se, da bi sami spoznali situacijo, ampak slepo slede svojim bosom, ki so enaki karakterji kakor so se preje zbirali v Zotiyevi "banki" in šifkartašnici.

Resnični radikalci nastopajo proti sovražnikom delavskih interesov. Fraszarji napadajo in rušijo delavsko gibanje zato, ker ne more iti naprej tako kakor si zamišljajo puhle glave. Socialiste zna blatiti vsak paglavec. To ste znali že v starem kraju. Za napadanje ni treba učenosti, treba pa jo je, ako hočeš argumentirati. Vse vam nič ne pomaga! Več in več tistih, ki ste jih dobili na svojo stran, je izprevidelo, da ste komercializirali "radikalizem" za svoj business, ka-

kor je duhovščina komercializirala vero za svojo trgovino.

V Clevelandu so hrvatski eselpisti pričeli pred par leti izdajati slovenski list. Ker ni dobil naročnikov med slovenskimi delavci, so ga morali čitati sami. Naveličali so se tega špasa in ga prenehali izdajati. Isto se bo dogodilo "Radnikovcem" z njihovim Fišerjem na čelu. Naši delavci morda niso boljši od drugih, toliko razuma pa vendar imajo, da ne nasedajo ljudem zotijevskega kalibra.

Nisem nasprotnik kritike, tudi če je naperjena proti našemu gibanju, toda sem nasprotnik demagogov, ki vedoma lažejo in namenoma rušijo, kar so drugi s tolikim trudom zgradili.

Kdor ruši ne da bi ustvarjal kaj boljšega, vrši zločinsko delo in služi nazadnjaštvu!

Kdor gradi in uči, vrši resnično revolucionarno delo!

NACE ŽLEMBERGER.

Mike Bregar umrl.

AVELLA, PA. — Dne 9. decembra je umrl v Clevelandu, O., Mike Bregar. Šel je v Cleveland iskati zdravja, toda našel je smrt. Bolehal je nad eno leto na boleznih, ki je pokopala že toliko proletarcev. Njegovo truplo je bilo prepeljano v naš Slovenski Delavski Dom, kjer so bile izvršene pogrebne svečanosti. Pokopan je bil civilno na Paterson Mill pokopališču. Na zadnji poti ga je spremljalo veliko število prijateljev in znancev.

Pokojni Mike Bregar je bil dolgo časa član socialističnega kluba št. 225. Naš klub mu je položil na krsto lep venec v zadnji pozdrav. Darovalcem, ki so to omogočili, izrekam na tem mestu zahvalo.

Pokojni Bregar je bil doma iz okolice Sv. Kuma. Bil je priljubljen med nami, kar je dokazal tudi njegov pogreb. Dragi Mike, šel si k počitku po trudapolnem življenju v tujem svetu, toda bil si med prijatelji, ki so ti skušali po svojih najboljših močeh lajšati tvoje zadnje ure. Naj ti bo lahka mati zemlja.

MARTIN KAVCICH.

Naznanilo sodrugom v Clintonu.

Clinton, Ind. — Članstvu soc. kluba št. 41, JSZ., sporočam, da se vrši prihodnja seja v nedeljo 30. dec. ob 9:30 dopoldne v prostorih sodruga John Juvanca na Anderson Street. Sodrugi, udeležite se je polnoštevno. Na dnevnem redu imamo med drugim volitve odbora za prihodnje leto. Vabimo tudi somišljenike, da pridejo na to sejo, pristopijo v klub in postanejo s tem člani socialistične armade. Na svidenjel — Frank Bregar, tajnik.

Silvestrova zabava kluba št. 1.

CHICAGO, ILL. — Na silvestrov večer v ponedeljek 31. decembra zvečer priredi klub št. 1 običajno domačo zabavo v dvoran SNPJ. na 2657 S. Lawndale Ave. Vstopnina 50c. Vsi prijatelji in prijateljice našega kluba so nam dobrodošli. — Odbor.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

IZ UPRAVNIŠTVA.

V pojasnilo tistim, ki žele poslati Družinski koledar letnik 1924 v stari kraj, naznanjamo, da pošljamo koledarje v Jugoslavijo in druge kraje tudi letos in sicer za isto ceno kakor po Zedinjenih državah. Pošljite nam vsoto in natančen naslov, drugo uredimo mi. Vsa naročila za v stari kraj, kar smo jih prejeli dosedaj, smo odposlali.

Joseph Rodica iz Greensboro, Pa., nam poroča, da so naročniki s koledarjem letnik 1924 zelo zadovoljni, "ker ima res bogato vsebino." Iz več krajev smo dobili že druga naročila, ker so bile prve pošiljatve koledarjev takoj razprodane.

Sodrug Ivan Kotar je poslal \$50 za knjige, ki jih je naročil iz Proletarčeve založbe in jih razprodal med rojake. V pismu obenem obljublja, da bo delal tudi v prihodnjem letu kakor je doslej za razširjenje Proletarca.

John Rakeff iz Henryette, Okla., piše: "... Skušal bom kolikor bo v moji moči, da dobi Proletarec v tem kraju več naročnikov, kajti Proletarec je list, katerega bi moral čitati vsak delavec. Urejevan je izborni in delavci bodo imeli od njega koristi le ako ga bodo čitali..."

Ako pogledamo nazaj do pričetka leta 1923, vidimo, da smo v tem letu precej napredovali. "Proletarec" se je razširil za približno 100%, in če bomo delali v prihodnjem letu enako vztrajno kakor v zadnjem, bo Proletarec prišel polagoma tudi v ekonomskem oziru na trdno stališče.

Zasluga sodruginje Frances A. Tauchar je, da se je Proletarec razširil tudi po zapadu. Nekaj časa je bila na agitaciji tudi v Pennsylvaniji in W. Virginiji, kjer je dosegla nadaljne uspehe. Ni čuda, da se je šifkartaški dnevnik razljutil nad njenim delom, ki nje-mu gotovo ni v korist.

Zaslugo za razširjenje Proletarca imajo vsi tisti zastopniki, zastopnice in ostali agitatorji, ki so storili vse kar so mogli, da se zanese tiskana socialistična beseda v naše naselbine. Od teh odvisi Proletarec tudi v bodoče — in z gornjih par citatov iz pisem naših agitatorjev razvidite, da mu bodo ostali zvesti tudi v letu, v katerega ravnokar stopamo.

Veselo in srečno Novo leto! — Veselo za tiste, ki nimajo skrbi, kje bodo jutri dobili delo, veselo za tiste, ki jim boji za izboljšanje življenjskega stanja ne delajo težav, srečno za tiste, ki lahko skrbe za svoje zdravje. Za delavski razred pa bo veselo, kadar zmaga pravica nad krivico. Da zmaga čim prej, delajmo v letu 1924 za socializem s podvojenimi močmi. Enkrat MORA PRITI tudi za nas veselo in srečno NOVO leto!

Ako ne bi imeli "Proletarca", ali bi bil kateri slovenski list v tej deželi, ki bi navajal delavstvo v socialistično organizacijo in agitiral za socialistično stranko? Ali se vam ne zdi, da je Proletarec vreden vaše podpore, in bi morali tudi vi agitirati, da se ga razširi?

POZIV.

Jugosl. Soc. Org. br. 20, J. S. S., prireduje Večerinku sa govorom, deklamacijama i igrankom na 31. decembra u oči nove godine u svojim prostorijama na 2250 Clybourn Ave.

Pozivaju se radnici Sjeverne strani Chicage i naročito sa Zapadne strane da nas posjete što u većem broju.

Ista organizacija prireduje niz naučnih predavanja iz oblasti prirodnih i društvenih nauka. Predavač je drug Mirko Ladevich, student Lewis Instituta i bivši socijalistički kandidat za sudca kod izbora 7. novembra o. g. u Chicagi, koji je dobio preko 13,000 glasova.

U nedelju 30. decembra u 4. sata posle podne održat će ovo udruženje četvrto ilustrovano predavanje sa stereoptikomom. Tema predavanja: *Poznavanje prirode. Evolucija ili nauka o razvoju.*

- 1.) Vazdušni obmotač zemlje;
- 2.) Svetlost;
- 3.) Elektricitet i magnetizam;
- 4.) Toplota;
- 5.) Vlaga;
- 6.) Pritisak;
- 7.) Uticaj gravitacije;
- 8.) Uticaj zemljine rotacije.

Pozivaju se svi drugovi in drugarice sa Sjeverno zapadne strane, da posjete ovo predavanje. Istotako vabimo sve ostale radnice, simpatičare našog pokreta i prijatelje prosvete da posjete ovo predavanje i sva ostala, koja su planirana za zimsku sezonu.

Ulaz bezplatan; početak v četiri sata posle podne. Sa drugarskim pozdravom, *priredivački odbor.*

Oder dramskega odseka kluba št. 1.

"Za pravdo in srce", tragedija v petih dejanjih, spisal Anton Medved, za oder insceniral Danilo. To igro je vprizoril v nedeljo 16. decembra dramski odsek soc. kluba št. 1. Snov za to dramo je vzel pisatelj iz časov, ko so imeli grajščaki po slovenskih in hrvatskih krajih nad kmeti še popolno oblast. Toda uporni duh je že silil na površje. Matija Gubec in drugi vodniki tlačanov so zbirali svoje trume za naval na oblastne, krute graščake, ki so bili nosilci fevdalnega sistema. Med brezsrčnimi graščaki v tej igri prednjači Barbara pl. Bela, graščakinja na Raki, ki je tudi za najmanjše prestopke nalagala kmetom težke kazni. Ako je tlačan ubil zajca, ki mu je delal škodo v zelniku, je moral iti za kazen tri dni na tlako. Ako je živina kmetičev zašla v grajske laze, so morali dati vsaki po eno ovco za kazen. In tako naprej — same kazni. Graščakinjo na Raki je predstavljala Mary Aucin. Govorila je premalo oblastno in njen glas ni dovolj oster za take vloge. Toda v nekaterih prizorih je bila práv dobra. Maskirana bi morala biti tako, da bi do popolnosti odgovarjala vlogi.

Erazem, njen sin, (Anton Slabe) je dobrončen in prav nič podoben svoji materi. Kmetov ni sovražil in ne preziral. Za gospodarstvo se ni brigal, in če je mater kedaj vprašal o tem ali onem, mu je odvrnila, naj se ne briga za gospodarske zadeve. Zaljubil se je v kmečko deklico Katarino, hčerko bivšega grajskega logarja slepca Grajana, in ji končno razkril svojo ljubezen. S časoma si je celo pridobil njeno srce. Slabetova interpretacija Erazma mi je ugajala. Zdi se mi pa, da bi moral imeti v nekaterih prizorih več zanosa.

Graščaki Ivan Krstnik Valvazor (Frank Rudman), Štefan Gregorjanc (Frank Ceglar), in Krištof Ložan (John Rayer) so bili zelo dobro maskirani, toda v nastopanju bi morali biti v nekaterih prizorih boljši kot so bili.

Lokvanca, voditelja upornih kmetov, je predstavljal Frank Udovich; imel je zelo hvaležno vlogo, ki jo je v gotovih nastopih prav dobro izvršil. Andreja, njegovega sina, je igral D. J. Lotrich. Dasi rojen v Ameriki, je pogumnega kmečkega fanta precej dobro pogodil. Lotrich je eden tistih redkih diletantov, ki se v vlogo resnično pogloblje in jo skušajo izvesti do popolnosti. V prizoru, v katerem umori Katarino, ker mu je odrekla ljubezen, je bil dober, ampak človek bi želel, da bi bil še boljši. Kmeta Obrča je predstavljal F. J. Brash, Podlesnika Filip Godina, Končana J. Mantz in Zoriča Chas. Rener. Razun teh je nastopila tudi skupina drugih kmetov in deklet, kakor zahteva igra. Žal, da se o teh skupinah ne more reči, da so dobro izvedle svojo vlogo. Prizori s petjem se niso povsem posrečili. Deklice so dobro pele, toda mški zbor bi moral biti boljši. Nekateri kmetje so delali pretirana začudenja in geste. Sestanek upornih kmetov v gozdu bi imel biti nekaj lepega, istotako prizor, v katerem slave kmetje svoje prve zmage. Vsi, ki so nastopali v teh prizorih, so bili kos svojim nalogam, toda poznalo se jim je, da niso imeli dovolj vaj. To je krivda režije bolj nego igralcev.

Slepec Grajan, nekdanji graščinski logar na Raki, je zelo važen karakter v tej igri. Edino, kar mu je ostalo, je bila hčerka Katarina. Vsa dolga leta, dokler je mogel, "je gradu zvesto služil," boril se je s Turki, in ko je končno izgubil oči in fizično omagal, ga je Erazem pustil živeti v logarski koči, nekaj iz usmiljenja, nekaj pa zato, ker je ljubil njegovo hčerko. Grajan je poskusil mnogo hudega, toda vere v staro pravdo ni nikdar popolnoma izgubil. Navduševal je kmete in jim zložil celo pesem "Le vkup, le vkup, uboga gmajna . . ." Duševne muke mu je prizadevala hčerka, ki je bila pri volji iti na grad in postati Erazmova soproga, toda stari Grajan ne bi dal hčerke graščaku za ves svet ne. Vlogo Grajana je imel Chas. Pogorelec. Pri zadnjih dveh predstavah mi je Pogorelec ugajal veliko bolj kakor pri prejšnjih igrah. Potrebuje pa še vežbanja v govoru, da ne bo sekal stavkov.

Katarina, Grajanova hči, je dekle, ki ji usoda ni prav nič mila. V njo sta zaljubljena Erazem in Lokvancov sin Andrej. Borila se je dolgo in se končno odločila za Erazma. Dogodil se je upor kmetov, in Katarina je v skrbeh za Erazma. Vpričo kmetov se poteguje zanj, in njen oče jo skoro prekolne raditega. Ker ji ni dovolil iti v zakon z Erazmom, se je pokorila njegovi volji. Andrej je bil po ponesrečenem uporu ujet, toda se je oprostil jetništva, prišel v Logarjevo kočjo, in umoril Katarino, ker ni postala njegova. Igrala jo je Mae Molek, in igrala je dobro.

Dizma, grajski oskrbnik na Raki, je bil obsovan od kmetov, ker je bil krut in ob enem pretkan lisjak; sleparil je kmete in sleparil je grajske. Slepega Grajana je izganjal iz kočje in ga pretepal samo zato, ker ni pustil hčeri iti na grad. Intrigiral je na gradu, da si je pridobival vpliv, in divjal nad kmeti, ki so ga sovražili kot samega vruga. Vlogo Dizme je imel John Olip. Igral jo je, kakor igra zahteva.

O nastopu uskokov velja isto kakor glede kmetov, kadar so nastopili v skupinah.

Kostumi so bili dobri, istotako scenerija in razsvetljava.

Igra je občinstvu ugajala. Mnoge tu našete hiše je opazil le tisti, ki je sledil igri s kritičnim očesom. Če se vzame v poštev v celoti, je dramski odsek kluba št. 1 dosegel s to vprizoritvijo nov uspeh na našem odru.

Videl sem nastope diletantskih zborov v starem kraju in tukaj, in brezskrbno rečem, da ako motrimo naše predstave s stališča, da imamo pred seboj amateurje ne pa profesionalne igralce, ne moremo pričakovati od njih tiste popolnosti, kakor jo človek vidi v glediščih, v katerih nastopajo profesionalni igralci, ki so leta in leta študirali svoj poklic.

Ako bi zapisal s par stavki, da je bila ta igra dobro igrana, ne bi zapisal neresnice. Ako se kritik spusti v podrobnosti, ima lahko več namenov: ali pretiravati v hvali, ali pretiravati v graji, ali pa pisati resnico v veri, da bo kritika služila izpopolnjevanju igralcev in pevcev in s tem dramatik, glasbi itd. In slednje je namen tega pisca.

Končno nekaj besedi občinstvu.

Iz dosedanjih predstav poč režijo dramskega odseka kluba št. 1 smo videli, da imamo v Chicagu dobre igralske moči. Klub št. 1 ni štedil s stroški pri svojih predstavah in če se vpoštevava, da je vstopnina zelo nizka, je sploh čudno, da je mogoče zmagati stroške. In to je mogoče le, ker se klubovi člani trudijo zvišati dohodke na druge načine.

Ako hočemo povzdigniti našo dramatiko, je treba sredstev. Moje priporočilo je, da naj dramski odsek v bodoče odloči večjo vstopnino. Ako računajo društva na navadne plesne zabave 50c vstopnine, zakaj naj bi dramski odsek kluba št. 1 računal istotako samo 50c, pri tem pa imel še enkrat, dvakrat ali trikrat tolikšne stroške? Igralci, ki hodijo na vaje, trošijo denar iz svojih žepov, istotako klubovi funkcionarji. Člani kluba delajo na predstavah, in se trudijo, da zadovolje občinstvo. Zato ne vidim vzroka, zakaj naj bi se kdo branil plačati nekoliko večjo vstopnino, kakor je bila dozdej v navadi. Občinstvo mora razumeti, da ima tudi ono dolžnosti do ustanov, ki so tudi njegove ustanove.—c.

KNJIŽEVNI VESTNIK.

"ČAS", decemberska izdaja, ima sledečo vsebino: *Bilo je* (Frank Kerže). — *Amalija* (Frank Kerže). — *Zemljevid* (A. J. Terbovec). — *Škratica*. — *O Aleksandru Velikem*. — *Čuda našega neba*. — *Pragozdi in njihovo življenje*. — *V deseti letnik*. — *Priloga: Gospodinjski del*.

Naslov "Časa": 1142 Dallas Rd. N. E., Cleveland, Ohio.

"*The Balkan Review*", 71, Rue de Rennes, Paris, France. — Prejeli smo posebno izdajo te revije, ki se vsa peča z ekonomskim stanjem Jugoslavije. Vsebuje statistične in druge članke, ki slikajo gospodarske razmere, priložnosti za izrabljanje naravnih bogastev, vodnih potov, potrebo graditi nove železnice itd. Statistika večjih bančnih zavodov je površna in navaja le glavne srbske banke ter par zagrebških. V seznamu časopisja v Jugoslaviji navaja vse belgrajske liste, par zagrebških in dva ljubljanska (Slovenski Narod in Jutro) kot glavne jugoslovanske liste. Kot že rečeno, namen te izdaje je zainteresirati inozemski kapital v Jugoslavijo, ki je industrialno in tudi agrikulturno zelo slabo razvita dežela.

“The New Leader”.

Meseca januarja prihodnje leto, to je drugi mesec, prične v New Yorku izhajati socialistični tednik “The New Leader”. Glavni urednik novega tednika bo znani socialistični teoretikar, pisatelj in govornik James Oneal. Sotrudniki lista bodo med drugim Eugene V. Debs, Algernon Lee, Scott Nearing, Victor L. Berger, A. Cahán, B. C. Vladeck, J. E. Cohen, J. M. Work in Norman Thomas.

Izmed zunanjih sotrudnikov omenjamo Ramsay McDonalda, ki je voditelj kluba poslancev angleške delavske stranke in bodoči angleški ministerski predsednik, in Jean Longueta, ki je eden voditeljev francoskega socialističnega gibanja.

“The New Leader” ne bo lokalni list, kakor so mnogi drugi angleški socialistični tedniki po raznih mestih Zedinjenih držav. Naročnike bo iskal po vseh krajih te republike. Takega splošnega socialističnega tednika je naše gibanje v Ameriki že davno potrebovalo. Sodrugi v New Yorku so podvzeli akcijo, da se ga ustanovi, zbrali kapital, iz katerega se bodo pokrivali izdatki v začetku, na vseh ostalih sodrugih pa je ležeče, da se list razširi.

Članstvu JSZ. in somišljenikom toplo priporočamo, da se naroče na “New Leader”. Naročnina za celo leto je \$2; za pol leta \$1.25, in za tri mesece 75c. Naslov: The New Leader, 7 East 15th St., New York City, N. Y. Naročnino lahko pošljete tudi upravništvu Proletarca ali tajništvu JSZ., ki jo bo odposlalo za vas na pristojno mesto.

Suplement k poročilu o jubilejnem koncertu Save.

Če ima kdo težko stališče, ga ima tisti, ki piše poročila o naših koncertih in dramskih prireditvah. Poročevalec ali kritik, ki ni zadosti previden, je v nevarnosti, da zakrivi velik kulturni greh, ne da bi sam vedel kdaj in kako.

Sava je pokazala — v tem so vsi kritiki edini — precej napredka od zadnjega leta. Da se pa bo Sava prištevata lahko dovršenim zborom, tako meni kritik v Proletarcu, ji je neobhodno potrebno še nekaj dobrih pevskih moči.

To trditev je treba prav razumeti. Kakor si želimo, da bi se Sava kolikor mogoče okrepila in z veseljem sprejemala vsakega novega pevca, ki misli resno sodelovati, vendar po mojem mnenju za nadaljni napredek Save ni nič drugega neobhodno potrebno kakor to, da vsi dosedanji pevci ostanejo stanovitni in da se bodo še zanaprej tako zanimali za resno delo, kakor so se zadnje leto. Kdor vpoštevata, koliko so Savini pevci v zadnjem času napredovali, po pravici lahko sklepa, da ne bo dolgo, ko bo Sava, v kolikor še ni, prvi in vodilni slovenski pevski zbor v Chicagi in okolici, ako bodo šli pevci naprej po poti, ki so jo nastopili.

Javnost bo gotovo zanimalo, ako povem, da smo takoj po zadnjem koncertu začeli s teoretičnim pevskim poukom, ki mu posvetimo del vsake vaje. Da ima ne samo zbor, ampak tudi vsak posamezni pevec od tega velike koristi, se je pokazalo takoj v začetku.

Med pevci, ki so sedaj pri Savi, — to lahko rečem kot njihov pevovodja, — ni nobenih nevednežev ali polovičarjev. Vsi tisti, ki jih je občinstvo zadnjič videlo na odru, so celo leto redno prihajali h pevskim vajam. Taki pevci morajo napredovati. Vsak pevec, ki pristopi nanovo, se počuti med Savani takoj doma-

čega. Vsi ga takoj vpoštevajo in to tem bolj, kolikor bolj dokaže s svojo požrtvovalnostjo in zanimanjem za društvo, da je vreden vpoštevanja. Sedaj je pri Savi več moči, ki obetajo, da bodo sčasoma ne samo izvrstni pevci v zboru temveč tudi precej dobri solisti. Naj omeni samo Mr. Loviška. Pri našem prihodnjem koncertu bo nastopil s slovenskim solospевom, ki bo glede lege odgovarjal izredni nižini njegovega glasu. Potem šele bo imel občinstvo priliko da si ustvari pravo sodbo o njemu kot solistu.

Vsi naši pevci so si res prizadevali celo leto, da bi napredovali in da bi mogli dati občinstvu pri svojih javnih nastopih kolikor največ mogoče umetniškega užitka. Da njihov trud ni bil zastonj, mora priznati vsak, ki je bil na našem koncertu.

Končno bi bilo nič več kot pravično pričakovati, da se bo Sava odslej po možnosti skušala ozirati ne samo eventualnim povabilom dramskega odseka soc. kluba št. 1, ki je oskrbel primerno dramatično predstavo za njen koncert, ali povabilom pevskih društev “Lire” in “Slovana”, ki sta ji tudi pomagala na odru, temveč da se bo, če le mogoče, tudi vedno odzvala povabilom vseh tistih društev, katerih člani so prišli v znatnem številu na njeno prireditev in ji pomagali tudi do gmotnega uspeha, ki je bil kakor poročajo o tem poučeni možje, nepričakovano ugoden.

IVAN RAČIČ, Chicago, Ill.

Ubogo sveto pismo.

V nekaterih ameriških protestantovskih cerkvah traja že dalj časa boj med modernisti in fundamentalci. Gre se o stvarih, ki jih trdi sveto pismo, n. pr. o brezmadežnem spočetju Device Marije, o postanku sveta, kakor ga razlaga Mojzes, o vstajenju Kristusa iz groba itd. Pristaši svetopisemskih razlag očitajo modernistom, da so postali bogoskrunci, medtem ko slednji odgovarjajo, da niso zoper krščanske nauke, pač pa zoper starinske svetopisemske razlage, ki so v nasprotju z znanostjo kakor dan z nočjo.

Živimo pač v viharni dobi. Modernisti v protestantovskih verah trdijo, da bodo z reformiranjem svetopisemskih razlag utrdili krščanstvo, kaj sveto pismo je treba spraviti v soglasje z znanostjo. Modernisti bodo zmagali, ker že zmagojujejo. Polagoma bo krščanstvo zavrglo vse stare biblijske pravljice in cerkveni učenjaki bodo napisali nove razlage.

Iz tega je razvidno, da je znanost veri najhujši sovražnik. Znanost ve; kar ne ve, priznava da ne ve. Vere hočejo biti vsevedne, zato delajo gorostasne zmote. Kar ne vedo, verujejo, in to jih je napravilo v današnjem času smešne. Radi tega boj za reforme, ki se vrši na lecah, na cerkvenih zborih in v revijah ter knjigah, medtem ko se je prejšnja stoletja vršil na grmadah, na bojiščih in na druge brutalne načine. Svet vendar napreduje.

Ako hočete biti poučeni o pravi sliki v delavskem gibanju, čitajte “Proletarca”.

Homatije na Grškem.

Grški kralj George in kraljica Elizabeta sta dobila od sedanje grške vlade neprijazen nasvet, naj zapustita deželo. Ubogala sta in se podala v Rumunijo. Grška kraljica je namreč hči rumunske kraljeve dvojice.

Grki so se naveličali kralja in bi radi pokusili z republiko. To pa ne gre gladko, ker se vmešavajo v notranje zadeve Grčije zunanje države. Ene bi se sprijaznile z republiko, druge hočejo, da si Grčija ohrani monarhistični sistem vlade. Neglede na te intrige zunanjih sil je dinastija Glucksburgov odigrala. Postala je neprijubljena med veliko večina grškega prebivalstva in povratek ji bo skorogotovo za vedno onemogočen.

To je žalostna doba za kralje. Romanovci so izgubili službo, Habsburžani so imeli enako srečo, kajzer še vedno "žaga drva" na Hollandskem, razne nemške dinastije so ob kroni, sultan je na nekem angleškem otoku in kar je še kraljičkov, so bolj za okrasek in za orodje Mussolinijem in Primo Riverom, kakor pa resnični vladarji.

Monarhizem ne bo izginil nenadoma, kakor nobena stvar, ki je plod razvoja, vendar pa je od zadnje vojne naprej izgubil vse svoje glavne trdnjave. Utrjen je samo še na Japonskem in morda v Rumuniji in Jugoslaviji, kjer imajo vladarji še vedno precej besede.

□

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako prvo nedeljo v mesecu po seji društva Prostomisleci, št. 87, SNPJ., v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

□

Edini pravični temelj za vso lastnino je: delo.
(John Gray.)

KLUB ŠT. 198, J. S. Z.

priređi dne 31. decembra

VESELICO

v Slov. Nar. Domu

V HOMER CITY, PA.

Uljudno vabimo rojake od tu in okolice, da se udeleže veselice v obilnem številu. Za najboljšo postrežbo bo izvrstno preskrbljeno. Vstopnina 75c.

Torej na svidenje na Silvestrov večer!

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR

1924

JE IZŠEL

□

Vsebuje povesti, svetovni pregled, nad šestdeset ilustracij, članke, razprave, pesmi, igro, itd.

Bogata, izbrana vsebina

□

VEZAN V PLATNO

STANE **75** CENTOV

NASLOV:

PROLETAREC

3639 W. 26th St.
CHICAGO, ILL.

Brez naslova.

Menjati "prepričanja" se mnogokrat izplača. To lahko potrди Lojze Pirc, ki je bil nekoč liberalec, potem nadvobodomislec, nato "zagovornik delavskih interesov", republikanec, demokrat, jugoslovanski monarhist, zagovornik jugoslovanske republike (potem ko monarhistom ni bil več potreben), informator justičnega departamenta itd. itd. itd.

Danes je Lojze zagovornik katoliške ideje. Trgovci ga podpirajo, in dasi je on človek brez posebnih sposobnosti, si je zgradil čedno tiskarno, v kateri tiska, kakor trdi sam, pet listov, med njimi "Glasilo K. S. K. J." Njegov list "Ameriška Domovina" je postal iz "svobodomiselnega" glasila žurnal župnikov in katoliških pogrebnikov.

Toda Lojze ima tiskarno, ki mu donša dobiček, kar je zelo važno. Kaj bi s prepričanji!

"Glas Naroda" je priobčil v izdaji z dne 9. oktobra 1920 uredniški članek "Koga naj volijo ameriški Slovenci?", v katerem jim je priporočal pokojnega Hardinga, zato ker je bila republikanska stranka vsikdar stranka častnega miru, ker je stala vedno in še stoji za neodvisnost Zed. držav in stavi svoje zaupanje v pravičnost ameriškega ljudstva. Tako je pisalo glasilo "slovenskih delavcev v Ameriki", drugače glasilo Sakserjeve šifkartašnice, pred volitvami meseca nov. l. 1920. Koliko je "Glas Naroda" dobil od te "pravične" stranke, ni nikdar povedal "slovenskim delavcem

v Ameriki" in nikdar ne bo. Ej, tudi na Cortlandt Streetu znajo menjati "prepričanja"!

Ko je Harding zmagal, so pri Sakserju vnovčili čeke, ki jih je poslal kampanjski odbor republikanske stranke; Trčki pa so po volitvah pričeli zopet napadati kapitaliste, kakor se spodobi za "delavski" list. S tem je potolažil tiste naročnike, ki so mislili da je G. N. res delavski list in tako je bila številka 82 na Cortlandt streetu dvakrat na dobičku. "Znat je treba", pravi ljubljanski "špenglarji" in "šlosarji".

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsake drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2.30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

SODRUGI V ILLINOISU — ne pozabite agitirati poleg Proletarca tudi za "CHICAGO SOCIALIST", glasilo socialistične stranke v Illinoisu. Naročnina: \$1.50 za celo leto, \$1 za osem mesecev. Naslov: Chicago Socialist, 1501 Warren Ave., Chicago, Ill.

Prečitajte naš cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

Največja zaloga boljših književnih del.

LOUIS KVEDER

(200 Walsh Bldg.)

434 Diamond St.,
PITTSBURGH, PA.

Izdelujem pooblastila, kupne in darovalne pogodbe, testamente in vsa v notarski posel spadajoča dela.

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in investirajo razumno v

KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitek

\$ 1,250,000.00

Pod vladnim in državnim nadzorstvom in Chicago Clearing House Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke za vse prekomorske črte v Jugoslavijo in nazaj. Izdelujemo svedočbe (affidavits) za naseljence ter pošiljamo denar v staro domovino najhitrejše in najceneje.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in štiri, broširana....	.65	BENEŠKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana75	MLEKARSTVO, s štiričrtnimi s slikami75
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana75	CARLJEVA ZENITEV-TRJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana25	NARODNOGOSPODARSKI ESSEJI35
ZAJEDALOC (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75	DIVJI LOVEC, (F. S. Finžgar), igra s petjem v 4 dejanjih50	NAS JEZIK, (Dr. J. Glonar), vezana45
ZA SREČO, povest, broširana....	.45	DNEVNIK, veseloigra v 2 dejanjih30	NAS SADAŠNJI USTAVNI POLOZAJ75
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana	1.00	GAUDEAMUS, komedija v 4 dej. GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana60	O KONSUMNIH DRUŠTVIH... ..	.10
ZGODBE IZ DOLINE SENTFLORJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.25	KASIJ, drama v 3 dejanjih75	O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana... ..	.40
ZLATARJEVO ZLATO, (Aug. Šenona), zgodovinska povest iz XVI. stoletja, vezana	1.20	JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana75	OSNUTEK SLOV. NAR. GOSPODARSTVA50
ZMOTI IN KONEC GOSPODINE PAVLE, (I. Zorec), broširana40	MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana75	POGLED V NOVI SVET.....	.70
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana65	NAVAĐEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana35	POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotja Lončar), broširana 75c, vezana	1.00
ZENINI NASE KOPRNELE, (Bado Murarik), broširana ..	.30	NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah). Igra v treh dejanjih, broširana35	POSTREZBA BOLNIKOM, s slikami25
SLOVENSKI PISATELJI:					
DE. IVAN TAVČAR, zbrani spisi, IV. zv., vezana	2.00	OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana75	PRAVO IN REVOLUCIJA, (L. Pitamic)35
FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25	RAZVALINA ŽIVLJENJA, (F. S. Finžgar), drama v 3 dej.75	PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI (Ivan Robida, vezana	1.15
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00	ROMANTICNE DUŠE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana85	RASTLINSTVO NASH ALP, (F. Seidl)95
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, I. zv., vezan	1.75	ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih50	RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Žagar)35
II. zv. vezan	1.50	SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana75	REFORMACIJA IN SOG. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana45
III. zv. vezan	1.50	UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana ..	1.00	SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala SNPJ, 364 strani, vezana v platno	2.00
IV. zv. vezan	1.25	ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.			
V. zv. vezan	1.00	ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debatna20	SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA, E. K.), broširana50
IV. zv. vezan	1.00	ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESSEDNJAK (Dr. J. F. Kera)..	5.00	USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike10
PESMI IN POEZIJE.					
BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francosčine prevel I. Hribar) vezana	1.00	DEMOKRATIEM IN ZENSTVO, (Alojzija Štebi)10	VARČNA KUHARIČA, (Marija Remec), vezana	1.00
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba ..	.75	GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Sarabon), vezana	1.25	V NOVO DEŽELO, (E. K.) broširana25
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana90	JUGOSLAVIJA, (A. Melik), zemljepisni pregled	1.00	VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza) ..	.25
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba ..	.50	KATOLISKA CERKEV IN SOCIALIZEM25	ŠADRUHA PRODAJALNA ALI KONSUM ..	.10
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana ..	.90	KDO UNIKUJE PROJEVAJANJE V MALEM ..	.20	ZAKON BIOGENEZEJE, (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50
POHORSKE POTI, (Janko Glaser), broširana35	KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels) ..	.30	ZA STARO PRAVDO. (Ivan Erjavec) ..	.50
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana ..	.45	KRATKA SREBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Menecj)25	ZBIRKA RUDARSKIH IN FURŠINSKIH IZRAZOV, (J. Bezlaj) ..	.50
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (G. Golar), vezana ..	1.20	KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SERBOV, (Matija Pirc) ..	.40	ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju, letnik 1921, broširana \$1., trdo vezana ..	1.50
STREP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana	1.10	MATERINSKA POMOČ, zdravemu in bolnemu dojenčku, s slikami ..	.75	ZDRAVJE, jan., feb., mare, april in maja izdaja letnika 1922, vsaka po ..	.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, pesnijo, broširana65	MISELNI RAZVOJ EVROPSKEGA ČLOVEŠTVA, (Fran Drtna), vezana	2.00	ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec) ..	.25
SOLNCE IN SENČE, (Ante Debeljak), broširana50				
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana25				
SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba ..	.50				
TEBOVLJE, (Tone Seličkar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana ..	.75				
TRISTIA EK SIBERIA, (Vojošlav Mole), vezana	1.25				
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesmitve, broširana....	.40				
IGRE					
ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana50				

**ZGODOVINA SRBOV, HEVA-
TOV IN SLOVENCEV**, (Ant.
Melik) trije zvezki, broširani,
I. zv. 85c; II. zv. 75c; III. zv.
45c. Vsi trije zvezki 541 str. 2.25

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR,
letnik 1916, vezan 40
letnik 1917, vezan 50
letnik 1919, vezan 50
letnik 1920, vezan 65
letnik 1921, broširan 50
letnik 1922, vezan 75
letnik 1922, broširan 50
letnik 1923, vezan 75

CANKARJEVA SLIKA na do-
pisnicah, 2 za 5c.....
(Imamo jih dvojne vrste.)

DEMOKRACIJA, (Cankarjeva
številka) 10
KRES, revija, l. 1922, št. 9-10.. 25
KRES, revija, l. 1922, št. 11-12.. 25
KRES, kulturni mesečnik, l.
1923, št. 2-3-4 40

**NAJNOVEJŠE INFORMACIJE
O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA
ZEDINJENIH DRŽAV** 40

**O ZDRAVSTVENIH NALOGAH
SOC. ZAVAROVANJA**, (Dr.
Demet. Bleiweis-Trsteniški) .. 10

PROLETAREC, vezani letniki,
1919, 1921 in 1922, vsaki 5.00

TRIJE LABODJE, ilustrirana re-
vija 25

ANGLEŠKE KNJIGE.

**ANARCHISM AND SOCIAL-
ISM**, (Geo. Plechanoff), vezana .60

ANCIENT LOWLY, (C. Os-
borne Ward) dve knjige, 1313
strani, vezane 5.00

ANCIENT SOCIETY, (Lewis H.
Morgan), vezana 1.50

BRASS CHECK, (Upton Sin-
clair). Slika korumpiranosti ka-
pitalističnega žurnalizma, ve-
zana 1.20

**"DEBS, HIS AUTHORIZED
LIFE AND LETTERS"**, (Da-
vid Karsner), vezano v platno 1.20

END OF THE WORLD, (Dr. M.
Wilhelm Meyer), vezana..... .60

EVOLUTION OF MAN, (Wil-
helm Bölsche), vezana 60

EVOLUTION OF PROPERTY,
(Paul Lafargue), vezana 60

FOOD AND MY NEIGHBOR, (Rob-
ert Blatchford), vezana 1.25

GOOSE-STEP, (Upton Sinclair).
Studija ameriškega visokošol-
stva nad katerim imajo kontro-
lo privatni interesi, vezana . . . 2.00

IMPERIAL WASHINGTON,
(R. F. Pettigrew), knjiga, ki
opisuje prehodno dobo iz deme-
kracije v denarni imperiali-
zem v Zd. državah, 441 strani,
trda vezba 1.25

JUNGLE, (Upton Sinclair) po-
vest iz chicaskih klavnic 1.20

KARL MARX, biographical me-
moirs, (Wilhelm Liebknecht),
vezana 60

KING COAL, (Upton Sinclair),
povest iz madnjega štrajka
(1913) coloradskih premogarjev,
trda vezba 1.20

LAW OF BIOGENESIS, (J.
Howard Moore), vezana 60

LIFE AND DEATH, (Dr. E.
Teichmann), vezana 60

OUTLINE OF HISTORY, (H.
G. Wells), vezana, 1171 strani 5.00

PHYSICIAN IN THE HOUSE,
(J. H. Greer, D. D.) Domači
zdravnik, vezana 2.00

REPUBLIC OF PLATO, vezana 2.00
RIGHT TO BE LAZY, (Paul

Lafargue), vezana 60

ROBERTS RULES OF ORDER,
vezana 1.50

SAVAGE SURVIVALS, (J. How-
ard Moore), vezana 1.20

SCIENCE AND REVOLUTION,
Ernest Unterman, vezana 60

SOCIAL REVOLUTION, (Karl
Kautsky), vezana 60

**STRUGGLE BETWEEN
SCIENCE AND SUPERSY-
TION**, (A. M. Lewis), vezana .60

THEY CALL ME CARPENTER,
(Upton Sinclair), trda vezba... 1.75

THE CRY FOR JUSTICE, (Up-
ton Sinclair) vezana 2.00

THE DREAM OF DEBS, (Jack
London) 10

THE PROFITS OF RELIGION.
Razprava o izrabljanju ver za
privatne interese 1.20

**THROUGH THE RUSSIAN
REVOLUTION**, (Albert Rhys
Williams), s slikami, 311 strani,
vezana v platno 2.00

100%, (Upton Sinclair). Povest
patrijota 1.20

**VITAL PROBLEMS IN SOCIAL
EVOLUTION**, (A. M. Lewis),
vezana 60

THOUGHTS OF A FOOL, (Eve-
lyn Gladys), vezana 1.25

Narodilom priložite poštni ali eke-
preni money order, ček ali gotovino.
Za manjša naročila lahko pošljete
poštne znamke.

Vse knjige pošiljamo poštne pro-
sto. Klubom in šitalnicam, pri vseh
večjih naročilih liberalen popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC
3639 W. 26th Street,
Chicago, Ill.

Živimo v dobi velikih števil.

Danes potrošijo ameriške žene \$150,000,000 na leto za lasne mreže. Za dišavno milo izdajo letno \$145,000,000, za žvečni gum \$100,000,000, za toaletne preparacije, všteti talkum prašek, kreme in barvila, \$750,000,000 (ne pozabite poskusiti La Triner Compact Face Powder in La Triner Rouge, oba sta izvrstna!). V letu 1898 je prišel v Zdr. državah en avtomobil na 18,000 prebivalcev, danes pa pride na vsakih 8 ljudi en avtomobil. Če bi hoteli razpostaviti naših 13 milijonov avtomobilov in motornih voz po Lincolnovi cesti, ki meri 3,305 milj in sicer od New Yorka do San Francisca, tedaj bi morali to velikansko cesto tako razširiti, da bi na njej lahko stalo v eni vrsti 15 avtomobilov. In ali vam je znano koliko Trinerjevih stenskih koledarjev za leto 1924 je bilo razposlanih ta mesec? Več kot pol milijona — ali da bomo natančni 536,083. Če še nimate tega koledarja, ki je krasno mojstrsko delo, pošljite 10c v pokritje pošiljatvenih stroškov na Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. Poleg tega pa imejte Trinerjevo zdravilno grenko vino pri rokah skoz

novoletne praznike! Če vaš želodec ni v dobrem redu, ne morete biti dobre volje. Trinerjevo zdravilno grenko vino je jamstvo za to, isto pomenja: Vesele Božične in novoletne praznike!

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.